

Preventiv 2015

Plan da finanzas 2016 - 2020

M E S S A D I

dalla suprastonza communal a cussegl da vischnaunca

Preziau signur president
Preziadas signuras cusseglieras
Preziai signurs cussegliers

Cun l'entschatta da 2013 ha la Regenza relaschau la nova legislaziun communal davart il tenercasa finanziel. Quella regla denter auter il tgamunar il tenercasa finanziel e prescriba in plan da finanzas ed in preventiv. Corrispondentamein vegnan il program d'activitad, il plan da finanzas ed il preventiv tractai il medem mument. Cunquei ch'il program d'activitad vegn tractaus communalamein cul preventiv ed il plan da finanzas, vegn desistiu d'explicaziuns supplementaras.

Survesta generala preventiv 2015

Il quen current preveda expensas da 13.72 mil francs. ed entradas da 13.82 francs. Aschia seresulta in surpli d'entradas da frs. 99'100.--. Grazia als fetg buns quens dils davos onns (retuorn a tschep Ovra Russein, tscheins d'aua e vendita d'energia) havein nus saviu reducir marcantamein ils deivets bancars ed entras amortisaziuns supplementaras era la facultad administrativa. Cheutras ein las amortisaziuns ordinarias sereducidas. Il preventiv 2015 preveda investiziuns da 4.46 mil. ed entradas da 2.85 mil. francs. Ordlunder seresultan investiziuns da netto 1.61 mil. francs.

Il pei da taglia da 120 % ei d'ina vart ina grevezia e da l'otra vart porta quel in'entrada supplementara. Sebasond sin la lescha cantunala davart l'ulivaziun da finanzas obtegn la vischnaunca era igl onn 2015 ina contribuziun cantunala a basa dalla forza fiscala da frs. 124'448.-- (sco onn precedent). Quella contribuziun ei denton ligiada al pei da taglia actual. La contribuziun cantunala ord l'ulivaziun da finanzas ei sesbassada visavi ils dus onns precedents muort igl augment fiscal (cunzun tscheins d'aua) dalla vischnaunca e cunquei che la media da tuttas vischnauncas (entradas da taglia e tscheins d'aua) ei sereducida. Ina reduziun dil pei da taglia havess d'ina vart ina reduziun directa da taglia per consequenza e da l'otra vart obteness la vischnaunca buca la contribuziun ord il fondo dall'ulivaziun da finanzas. Naven dall'entschatta 2014 ei la vischnaunca da Mustér partida ella classa da finanzas 4 (fleivel). La classa da finanzas 4 ha per consequenza che las contribuziuns cantunales cunzun al scolaesser s'augmentan, perencunter sereduceschan las contribuziuns a scolas professiunalas. Dacuort ha la populaziun grischuna acceptau la nova lescha d'ulivaziun da finanzas. La nova lescha per l'ulivaziun da finanzas preveda sper contribuziuns ord l'ulivaziun da finanzas in detretschament dallas incaricas. Il pei da taglia ha lu negin connex direct pli sin las differentas contribuziuns.

Entginas constataziuns

Sco usitau vegnan las singulas posiziuns dil preventiv explicadas e motivadas en in commentari detagliau ed el program d'activitad. Perquei serestrenschin nus el messadi sin entginas indicaziuns supplementaras.

Casas da tgira - contribuziun communal

Tenor la clav da repartiziun cantunala dils cuosts per la tgira ston las vischnauncas separticipar cun ina contribuziun, la quala ei dependenta dil grad da tgira. Gest a vesta dalla demografia e da pli aultas aspectativas da veta vegnan quels cuosts a s'augmentar marcantamein. Quellas contribuziuns ein debitadas independent dil liug da tgira.

Scolaziun e formaziun – ina impurtonta incarica

El preventiv 2015 ein ils cuosts da scolaziun tenor la nova lescha da scola risguardai. Quella midada ha plicuosts per consequenza. Grazia allas pli grondas contribuziuns cantunales muort la midada dalla classa da finanzas (da 3 en 4) han ils surpli cuosts visavi il preventiv saviu vegnir recumpensai parzialmein. Sin fundament dil detretschament dallas incaricas (nova ulivaziun da finanzas) sereduceschan las contribuziuns cantunales per la scola populara considerablamein per varga la mesadad per scolar. Plinavon ei previu che las vischnauncas separticipeschien cun rodund frs. 14'800 per mintga scolar che frequenta il sutgimnasi (emprem e secund onn). Perencunter surpren il Cantun cumpleinamein ils cuosts per las scolas professiunalas. Quellas midadas seffectueschan sin l'entschatta 2016. Las reduziuns considerablas vegnan ad augmentar la pressiun da reducir ils cuosts per la scola populara cun cooperaziuns ni cun optimar ils menaschis, quei ch'ei buca pusseivel senza reducir la qualitat.

Vinavon ei previu ina contribuziun annuala da frs. 62'000 alla scola gimnasiala claustrala e quei duront tschun onns. Il parlament regional vegn a tractar proximamein la damonda per ina contribuziun. Las scolas gimnasialas privatas ein confrontadas cun pliras sfidas sco per exempel sminuaziun marcanta dil diember da scolars, pretensiuns da qualitat augmentadas, politica da centralisaziun. La scola gimnasiala ha per la Surselva ed en special per Mustér ina fetg gronda muntada. Ella ei in'impurtonta petga economica che porscha attractivas plazzas da lavur en ina biala cuntrada da habitar.

Expensas per il socialesser creschan

Ils davos onns ein ils cuosts per susteniments publics carschi surproporzionalmein. Avon entgins onns caschunavan ils burgheis da Mustér ella Bassa la gronda part dils cuosts. Actualmein perencunter occuora la gronda part dils cuosts per susteniments per habitonts en vischnaunca. Il fatg ch'era persunas pli giuvnas ein dependentas da susteniments publics ei in grond problem ed ina sfida per nossa societad. La finamira principala ei d'integrar las persunas el process da lavur e cheutras crear bunas structures pil futur.

Parcadis

Igl ei buca pli pusseivel da cuvierer ils cuosts da quella sparta cun las entradas e las taxas da cumpensaziun. Ord quei motiv vegn quella sparta naven da 2015 buca pli menada sco finanziaziun speciala.

Entradas ord las ovras hydraulicas /vendita d'energia

La vischnaunca meina pliras spartas davart las entradas ord ovras hydraulicas:

- Energia ORA (860) ed energia ORU (861)
- Tscheins d'aua (934) e concessiuns (935)

L'altezia dils tscheins d'aua dependa d'ina vart digl onn hidrologic sco era dil tscheins d'aua maximal (frs. 100 per kWh prestaziun brutta, naven 2016 frs. 110). Cheu savein nus quintar cun entradas da rodund 1.2 - 1.5 mil. francs per onn. Naven da 2016 sa la vischnaunca calcular cun in tscheins d'aua dall'ORU da rodund frs. 240'000 per onn. Perencunter crodan ils cuosts da menaschi cumpleinamein resp. vegnan recumpensai cun las entradas ord la vendita dall'energia.

Era ina sparta impurtonta ein las entradas ord la vendita d'energia (cunzun energia da participaziun). Deplorablamein ei il prezi per la vendita d'energia sesminuius marcantamein ils davos onns. Aschia vegnan prezis denter 2-5 rp. per kWh hanlegiai alla buorsa d'energia. La consequenza dils prezis fetg bass ei che la producziun d'energia entras nossas ovras hydraulicas caschuna pli aults cuosts per kWh. Consequentamein savein vender nossa energia da participaziun cun ina marscha minimala da rodund 0.6 rp./kWh. Aschia muossa la sparta „Energia ORA“ mo entradas nettas da frs. 120'000 enstagl sco ils davos tschun onns 1.5 mil. francs per onn. La tendenza futura ei pauc empermettenta. Grazia als buns contracts da concessiun cun l'Axpo Hydro Surselva venda la vischnaunca sia cumpart energia da participaziun all'ORU cun in gudogn da 1.2 rp./kWh.

Constataziuns generalas

La plipart dallas expensas ei ligiada, seigi quei muort il dretg surordinau, muort cunvegnas ni collaboraziuns intercommunalas. Corrispudentamein ei il spazi d'agir fetg limitaues. Supplementarmein meinan mesiras da spargn tier Confederaziun e Cantun a plicuosts tier las vischnauncas, las qualas san buca adossar vinavon las expensas. In exempel ein las mesiras da spargn tier la cassa d'invaliditad, quei che ha per consequenza dapli cuosts per susteniments publics.

Considerablas investiziuns per 2015

A vosta dil mudest cash-flow ein las pussevliadads da far investiziuns fetg limitadas. Era absorbescha il manteniment dall'infrastructura (construcziun bassa ed aulta) ina grond part da nossas resursas. Aschia han ins stuiu etappar las investiziuns sur plirs onns ni insumma strihar talas.

Center da sport e cultura - sanaziuns necessarias

Pil Center da sport e cultura ein las investiziuns - tenor il plan da finanzas - vegnidas limitadas sin la summa da frs. 250'000.-- per igl onn 2015. En la summa previda ei cunteniu:

Embellaziun dalla staziun e dil vitg	
Cumpart restonta dil credit da frs. 350'000.00	225'000.00
Sanaziun Center da sport e cultura	
Halla da tennis:	
Sanaziun gardarobas/duschas/tualettas damas	37'000.00
Sanaziun gardarobas/duschas/tualettas umens	39'000.00

La suprastanza communal propona da deliberar il credit da frs. 250'000 per l'execuziun dallas diversas lavurs necessarias.

Sanaziun da vias

El preventiv 2015 ei previu la sanaziun dallas suandontas vias:

- Via da quartier Sogn Gions
- Via Run (projectaziun)
- Via Sogn Placi

Plirs impurtonts projects ein sin rucca

Meglieraziun fonsila - credit per project

Las preparativas per la realisaziun dalla meglieraziun fonsila s'avonzan tenor program. La cumissiun da meglieraziun ha fixau il perimenter dil territori cumpigliaus dalla meglieraziun. Las protestas encunter il perimenter cumpigliau ein vegnidas tractadas per mauns dalla decisiun entras la Regenza. Vinavon han ins definiu la reit da vias da meglieraziun sco era fixau il standard da construcziun. Actualmein vegnan ils cuosts per quellas lavurs erui ed igl interess dil forestalessen fixaus. Tenor plan da termins quantan ins saver suttametter la fin 2015 il project concret alla decisiun entras il suveran.

Pendicularas Mustér - revisiun planisaziun locala

Las Pendicularas Mustér prevedan pli grondas investiziuns ton egl intsches da Sontga Catrina sco era a Caischedra. Per saver realisar il project d'in ressort sils parcadis a Sontga Catrina basegna ei ina revisiun dalla planisaziun locala. Plinavon basegna ei per saver producir neiv artificiala ina zona d'ennevar corrispudenta pigl intsches denter Sontga Catrina entochen Péz Ault. En emprema prioritad duei il project d'ennevar denter Sontga Catrina e Gendusas vegnir realisaus. Ina participaziun dalla vischnaunca ei previda denton buca aunc definida. La revisiun parziala dalla planisaziun locala vegn suttamessa il zercladur 2015 alla votaziun dil pievel.

Claustra - contribuziun communal

En connex cul giubileum da 1400 onns preveda la Claustra benedictina da realisar ni iniziar diversas investiziuns:

Renovaziun baselgia S. Martin	frs. 15'000'000
Plazza Claustra	frs. 1'300'000
Turissem da seminar ed alloschament e turissem dil di	frs. 8'100'000
Infrastructura gimnasi claustral	<u>frs. 2'400'000</u>
Total	frs. 26'800'000

Buca cunteniu en quella summa ein diversas investiziuns spustadas en Claustra e scola. Il basegns total d'investiziun vegn calculaus sin rodund 45 milliuns francs.

Ils 8 da fevrer 1981 ha il suveran concediu (554 gie/328 na) ina contribuziun dad 1 milliun francs alla restauraziun dalla Claustra da Mustér. Quella contribuziun ei vegnida pagada en diesch ratas.

Vid la renovaziun dalla baselgia claustrala duei la vischnaunca separticipar cun ina contribuziun dad 1.6 - 2 mil. francs. La votaziun dil pievel ha liug prevedentamein ils 14 da zercladur 2015.

Via forestala Run - avertura uaul Run

La Via Run cun ina ladezia da 2.20 m ei per gronda part catramada e sesanfla en in schliet stan. La via ha ina lunghezia da 7.5 km. Ils aspects dall'avertura e dil concept da raccolta ein stai il punct da basa per encurir sligiazions da migliurar la situaziun actuala. Suenter haver evaluau pliras variantas ei in'avertura sur Cuoz - Peisel - Val Acletta - Val Clavaniev, ord motiv ch'ella dat access ad in pli grond territori d'uaul e pren risguard sin passadis stretgs a Segnas e Peisel, la megliera varianta. La lunghezia munta rodund 5 km e la pendenza importa 10 entochen 12 %. La construcziun d'ina nova via naven dalla Val da Cuoz - Peisel - Val Acletta - Val Clavaniev caschuna cuosts da rodund 9 - 10 milliuns francs. Per construir la nova via vegn quintau cun 2 ½ - 4 onns, ferton che la sanaziun dalla via existenta vegness a cuzzar entuorn 14 onns. La contribuziun cantunala per tuttas variantas munta a 73 %.

La suprastonza communal ha incaricau igl uffeci d'uaul e prighels dalla natira dil Grischun d'elaborar in project en detagl per l'avertura digl uaul Run sur la Val da Cuoz - Peisel - Val Acletta - Val Clavaniev. En connex cun l'elaboraziun dil project en detagl sto era vegnir sclariu la pusseivladad digl access sur la Val da Cuoz. En la cumparegliaziun da cuosts duein plinavon las expensas futuras per mantener la via vegnir risguardadas, era sche quels cuosts vegnan buca subvenziunai. In auter aspect ei da risguardar la cumparsa en la cuntrada dils mirs da sustegn (Kunstabauten), oravontut tier la nova via. Ina decisiun dil suveran ei prevedida el decuors da 2016.

Revisiun lescha e regulativ da taxas davart igl allontament e la purificaziun dallas auas

Per la canalisaziun e la serenera vegn ina finanziaziun speciala applicada. Tenor quei principi ston las expensas vegnir finanzadas cun taxas aposta per quella sparta. Quei ei dapi ditg buca pli il cass. El luvratori comunabel dalla fin d'uost 2013 cul cussegl da vischnaunca e la suprastonza communal ha la mesira d'adattar cunzun las taxas per la dismessa dall'aua obteniu emprema prioritad. Igl ei previu che la suprastonza communal elegia ina cumissiun per la revisiun dalla lescha e dil regulativ. Senza in augment considerabel dallas taxas annualas ei in surpli d'entradas exnum necessariis buca pusseivels. L'approbaziun da quella fatschenta duei succeder el decuors da 2015.

Punt denter la staziun e Salaplauna - prestudi

Dacuort ha insch. Walter Bieler suttamess il studi per la realisaziun d'ina punt naven dalla staziun da Mustér entochen a Salaplauna.

Il studi preveda cuosts da	frs. 1'859'000.--
Aschinavon ch'ins less realisar in ascensur sco colligiazion cun Raveras ston ins preveder ulteriurs cuosts da	frs. 200'000.--
Cuosts totals	frs. 2'059'000.--

Per saver realisar quei project basegna ei contribuziuns dil maun public sco era da donaturs. Empremas contractivas cul Cantun e la Viafier retica han giu liug. Il project cun muntada da monument ei mo realisabels cun grondas contribuziuns da tiarzas personas.

Survesta finanziaria

Suenter haver fatg differentas adattaziuns sepresenta il preventiv 2015 sco suonda:

<u>Quen current</u>	<i>Preventiv 2015</i>	<i>Preventiv 2014</i>	<i>Quen 2013</i>
Entradas	frs. 13'822'200	frs. 13'269'000	frs. 14'821'134
Expensas	frs. 13'723'100	frs. 13'202'300	frs. 14'735'969
Surpli entradas	frs. 99'100	frs. 66'700	frs. 85'165
 <u>Quen d'investiziun</u>			
Investiziuns bruttas	frs. 4'457'000	frs. 3'720'000	frs. 2'621'684
Entradas	frs. 2'847'600	frs. 1'365'600	frs. 671'173
Investiziuns nettas	frs. 1'609'400	frs. 2'354'400	frs. 1'950'511

Ils 27 d'october 2014 ha la cumissiun da gestiun repassau il preventiv ensemen cun la suprastonza communal. La cumissiun da gestiun sustegn la proposta dalla suprastonza communal d'approbar il preventiv 2015. Ella taxescha plinavon la proposta dil pei da taglia per las entradas e la facultad sin 120% dalla taglia cantunala ed il pei da taglia per la taglia sin schischom dad 1.7‰ per giustificada.

Sin fundament dils resultats dils treis emprems quartals savein nus quintar era pigl onn 2014 cun in cuntenteivel quen enteifer il preventiv.

Survesta dallas cefras indicativas

Rechnungsjahr (R) / Budget (B)	R 2011	R 2012	R 2013	B 2014	B 2015
Kennzahl	in CHF				
Selbstfinanzierung (Cashflow)	2'283'687	7'903'748	2'703'891	602'500	461'800
Schuldenentwicklung (Brutto)	15'358'934	14'298'000	1076'000	11828'000	12'975'600
Nettoschuld je Einwohner ¹⁾	-5'611	-2'919	-2'511	-3'359	-3'915
Kennzahl	in Prozent				
Selbstfinanzierungsgrad ²⁾	256	142	139	26	29
Selbstfinanzierungsanteil ³⁾	19	41	20	5	4
Kapitaldienstanteil ⁴⁾	13	8	7	8	6
Zinsbelastungsanteil ⁵⁾	2	1	1	1	1

- (1) = Finanzvermögen abzüglich Fremdkapital / Minusbeträge bedeuten eine Verschuldung / Verschuldung klein: bis CHF 1'000; Verschuldung mittel: CHF 1'000 - 3'000; Verschuldung gross: CHF 3'000 - 5'000; Verschuldung sehr hoch: über CHF 5'000
 (2) = Selbstfinanzierung in % der Nettoinvestition / Ideal: 100 % und darüber; gut bis vertretbar: 100 - 70 %; problematisch: unter 70 %
 (3) = Selbstfinanzierung in % des Finanzertrages / Gut: über 20 %; mittel: 10 - 20 %; schwach: unter 10 %
 (4) = Kapitaldienst in % des Finanzertrages / Klein: unter 5 %; tragbar: 5 - 15 %; hoch bis sehr hoch: 15 - 25 %; kaum noch tragbar: über 25 %
 (5) = Nettozinsen in % des Finanzertrages / Klein: unter 2%; mittel: 2 - 5%; gross 5 - 8 %; sehr hoch (Verschuldung kaum noch tragbar): über 8%

Plan da finanzas

La suprastonza communal ei sefatschentada intensivamein cul plan da finanzas. Il plan da finanzas dat ina survesta a mesa e liunga vesta cun risguardar il svilup dil quen current e dallas investiziuns previdas.

La vischnaunca da Mustér ha in grond basegns da sanaziun dall'infrastructura. A vesta dallas resursas finanzialas ordvart limitadas, ein plirs projects necessaris vegni spustai. Cheu ina cuorta survesta dallas spartas:

- Sanaziuns da numerusas vias
- Sanaziun casa da scola Cons
- Sanaziun cunzun exteriura dil CSC
- Sanaziun da canalisaziun e serenera a Raveras/Disla
- Novas sereneras a Cavardiras e Pardomat
- Manteniment resp. novas vias forestalas (cunzun Via Run)
- Remplazzament illuminaziun publica
- Projects turistics (participaziun communal)

La suprastonza communal ha fixau las cefras indicativas. Bein vegn la vischnaunca da recaltgar in cash-flow, quel tonscha denton buca da finanziair las investiziuns previdas. Cun reducir marcantamein las investiziuns previdas e necessarias, s'augmentass il deivet tuttina d'actualmeins 10 mil. francs (2013) sin 17 mil. francs (2020).

En concordanza cul cussegl da vischnaunca ha la suprastonza communal organisau ils 30 d'uoost 2014 in workshop „analisa da finanzas Disentis/Mustér 2014“. Sper la definiziun dalla strategia ein las mesiras vegnidas priorisadas:

- Augment taxas davart igl allontament e la purificaziun dallas auas (curclar cuosts currents e prefinanziair futuras investiziuns)
- Cooperaziuns intercommunalas (intensivar)
- Taglia per secundas habitaziuns
- Analisa davart l'effizienz e cuosts digl uffeci da baghegiar.

Tier ils criteris ei la realisabladad era vegnida valetada. Ils biars puncts tier las mesiras da spargn previdas ha in augment dallas taxas dalla canalisaziun e serenera obteniu.

Propostas

En concordanza cun la cumissiun da gestiun

propo na

la suprastanza communal al cussegl da vischnaunca da:

1. approbar il preventiv 2015 cun suttametter quel al referendum facultativ conform ad art. 21, lit. a dalla costituziun communal;
2. fixar il pei dalla taglia sin las entradas e la facultad sin 120% dalla taglia cantunala ed il pei da taglia per la taglia sin schischom ad 1.7‰ (sco tochen dacheu);
3. conceder in credit da frs. 250'000 per las investziuns previdas el Center da sport e cultura cun suttametter quella decisiun al referendum facultativ conform ad art. 21, lit. c dalla costituziun communal;
4. prender enconuschientscha dil plan rullont da finanzas 2016 - 2020.

Suprastanza communal Disentis/Mustér
Il president: Il canzlist:

Francestg Cajacob

Andri Hendry

Disentis/Mustér, ils 31 d'october 2014

Procedura per la tractaziun dil preventiv 2015

Ils detagls tier las singulas posiziuns ein cuntenidas en in commentari detagliau. Sco usitau, han las cusseglieras ed ils cussegliers la pusseivladad da prender investa da quei document en canzlia communal (s'annunziar al spurtegl).

Per garantir in tractament efficient, supplichein nus ils commembers dil cussegl da sclarir damondas da pintga muntada ordavon cun ils geraus responsabels, respectivamein cul canzlist. Damondas ni propostas da pli gronda muntada supplichein nus d'inoltrar ordavon all'administraziun communal, sinaquei che nus saveien far las preparativas necessarias per in tractament serius e speditiv.

Annexas:

- *Survesta dil preventiv 2015*
- *Quen current - preventiv 2015*
- *Quen d'investziun - preventiv 2015*
- *Quen Center da sport e cultura - resumaziun preventiv 2015*
- *Plan da finanzas 2016 - 2020 (survesta, quen current, program d'investziun, cefras indicativas)*